

УДК 811.111: 81'373.611

DOI <https://doi.org/10.24195/2616-5317-2026-42.7>

АНГЛІЙСЬКІ ПРЕФІКСАЛЬНІ ДІЄСЛОВА: ЗНАЧЕННЯ І СМИСЛИ

Анна Дудок

доктор філософії, доцент кафедри іноземних мов
гуманітарного спрямування
Національний університет «Львівська політехніка»,
Львів, Україна
e-mail: annadudok1995@ukr.net
ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-6906-0672>

АНОТАЦІЯ

Статтю присвячено аналізу англійських дієслівних префіксів у площині їхнього значення та смислів на парадигматичному і синтагматичному рівнях мови. Розглядаються особливості префіксів за походженням, можливістю перенесення, заперечення і валентністю, а також їхні семантичні особливості (полісемія, синонімія). На семантичному рівні акцентовано на семах як складових узагальненого значення, яке має основні та вторинні смисли. Процес формування різних смислів здійснено за допомогою методу семантичної опозиції та комбінацій сем, що формують стабільне інваріантне значення дієслівного префікса. Актуальність статті вбачається в тому, що процеси смислового наповнення виражаються розвинутою системою високопродуктивних дієслівних префіксів. Головний акцент у статті зроблено: по-перше, на визначенні закономірностей можливого смислового варіювання у процесі функціонування англійських префіксальних дієслів; по-друге, на необхідності розкриття механізму його кореляції з різними спеціальними поняттями у різних галузях наук; по-третє, на необмеженій можливості та потребі використання префіксальних дієслів і творенні термінів і терміносполучень у галузевих терміносистемах. Обґрунтовано, що смисл префіксального дієслова-терміна композиційно формується з елементарних об'єднаних одна з одною сем, що утворюють певну структуру та привносять суб'єктивні аспекти значення відповідно до фахової мовної системи. Стверджується, що в сучасній англійській мові спостерігається тенденція до зменшення ролі романських та збільшення частки германських префіксальних дієслів.

Підсумовано, що процес породження різних смислів закладений в узагальненій природі префіксального дієслова, в абстрагованому процесі мислення, що, відповідно, забезпечує адекватне розуміння та спілкування носіїв мови.

***Ключові слова:** префікс, словотвір, значення, смисли, дієслівний префікс, компонентний аналіз, семантична опозиція, інваріант.*

Вступ. Семантичні процеси англійської дериваційної системи, її словотвірний потенціал призвели не лише до розмежування між автохтонними і запозиченими префіксами, але й до розмежування між загальними та специфічними префіксами та утворенням диференційних смислів. Базові семантичні категорії префіксів включають, з одного боку, узагальнене інваріантне значення, експліковане на основі протиставлення семантичних ознак, а з іншого – численні семи префіксів, які називаємо диференційними.

Дослідження полягає у тому, щоби схарактеризувати інвентар префіксальних дієслів, оцінити спектр їхніх семантико-структурних компонент, виявити внутрішній продуктивний потенціал. Англійські префікси – це афікси (тобто зв'язані морфеми), що мають внутрішнє стабільне інваріантне значення та численні змінні (диференційні) смисли, які, власне, й слугують диференційною компонентою для творення необмеженої кількості смислових нюансів. Виявлення потенціалу смислотворення, який іманентно закладений у префіксі, префіксальному дієслові-терміні, власне, і формує головну ідею статті.

Мета та завдання дослідження. *Мета* – проаналізувати префіксальні дієслова англійської мови з метою виокремлення стабільного інваріантного значення в системі парадигматики мови та ряду елементарних сем-смислів, які функціонують як семантичні диференціальні ознаки у системі синтагматики мовлення. *Завдання* статті: окреслити критерії семантичних категорій «значення-смысл» префіксального дієслова; виявити узагальнені ознаки як компоненти інваріантного значення терміна та визначити їхню роль у формуванні диверсифікації смислів; висвітлити механізм формування різних смислів у префіксальному дієслові-терміні з метою ідентифікації його семантичної стабільності.

Матеріали та методи дослідження. Аналіз досліджуваних префіксів та префіксальних дієслів здійснено на *матеріалі* авторитетних словників англійської мови (COCA, NBC) та електронних ресурсів Word Net.

Задіяна у статті методика «значення-смысл» уможливорює виокремлення різних компонентів у мовній системі та змінних численних компонентів (смыслів) у мовленні. *Методи компонентного аналізу та семантичних опозицій* слугують засобами виокремлення інваріантного значення та диференційних смыслів префіксальних дієслів. Як допоміжні дослідницькі методи у статті застосовано прийоми лінгвістичного спостереження, класифікація та систематизація префіксальних дієслів-термінів, кількісні підрахунки тощо.

Результати. Префіксальні дієслова характеризуються семантичними категоріями інваріантності та змінними смыслами сучасної англійської мови, встановленням чіткої межі між професійною та загальноживаною мовами, де префіксація властива утворенню дієслів у процесі зміни їхнього лексичного значення.

Аналіз продуктивного потенціалу префіксів уможливорює з'ясування значення нових дієслів-термінів, палітри їхніх численних смыслів. У процесі дослідження префіксів поділяємо думку дослідників та враховуємо два моменти: по-перше, префікс як відповідний (ідентичний) структурний компонент позначає тип зв'язків між двома об'єктами; по-друге, будь-яке слово-термін (навіть морфема), має своє стабільне парадигматичне значення у мові та синтагматичний смысл у мовленні (Ділай 2026: 455).

Як ілюстрацію нижче подаємо префікси та префіксальні дієслова, які виражають позначення: протилежності, заперечення, ступеня, якості, часу та розміру які, за нашими спостереженнями, виявляють домінуючі дериваційні потенції:

Із метою унаочнення й виявлення більш повного деривативного потенціалу префікса й префіксального дієслова у площині його узагальненого інваріанта та змінних смыслів подаємо окремою таблицею їхнє походження з інших європейських мов, які поповнюють та збагачують англійську мову:

Таблиця 1

Prefix	Example
1. Протилежність, заперечення	
un- (не/зворотна дія)	unavoid
dis-/di-/dif-(заперечність)	dishonest
im- (не/зворотна дія)	immature
2. Ступінь та якість	
sub- (нижче, під)	subscribe
up- (вищий або кращий)	upgrade
3. Час	
pre- (до)	pre-elect
4. Розмір	
mini- (маленький)	minimize, minify
mega- (великий, величезний)	megaphone
micro- (малий)	microstructure

Таблиця 2

Prefix origin	
a) германські префікси	<i>over-, under-</i> (overfeed – перегодувати, undernourish – недогодувати)
b) романські префікси	<i>in-, de-, ex-, re-</i> (incurve – загинати, demilitarize – демілітаризувати, exterminate – винищувати, rewrite – переписувати)
c) грецькі префікси	<i>sym-, hyper-</i> (sympathize – співчувати, hypertense – гіпертонічний)

У процесі аналізу фактичного матеріалу виявлено, що дієслова германського походження переважають у кореляціях об'єктів у просторі, тоді як префікси романського походження (*co-, pre-, pro- тощо*) здебільшого не виявляють таких зв'язків і зливаються із дієсловами. Як вважають дослідники, вони функціонують в особливих значеннях, а їхні кореневі дієслова зазвичай не функціонують окремо (Meuer 2009: 259).

Як бачимо із наведених прикладів, префікс має своє інгренентне значення, яке не міняє свій статус, реалізуючи функцію диференціації та градації з метою утворення нових смислів. Причому центральний незмінний компонент значення (інваріант) реалізується у парадигматиці мови, одночасно

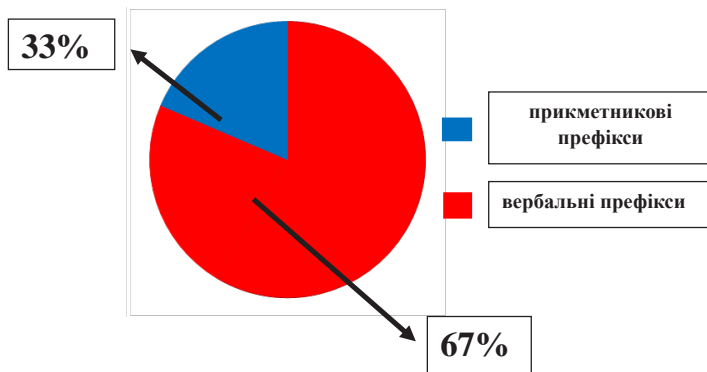
набуваючи нового периферійного смислу у синтагматичі мовлення (Гурський 1974: 3–18).

Цілком логічно, що за статистикою, шість із чотирнадцяти продуктивних префіксів запозичені переважно з латинської та грецької мов. Значна кількість запозичених префіксів, зокрема з грецької та латинської мов, суттєво збагатили фахову лексику сучасної англійської мови. Пор. грецький префікс *a-* або префікс *non-*, який походить із лексики латинського права, зокрема моделі *non-creditor*, що використовується для утворення нових понять, префікс *de-*, який утворює деномінативні дієслова з привативним значенням та девербальні дієслова з реверсивним значенням у французькій мові, як-от: *defrost* – *розморожувати*, *dethrone* – *скидати з трону*, *defrock* – *позбавляти сану*. Далі пор.: *in-*: «відсутність, позбавлення, зворотність дії», *mis-*: «неправильно, неналежним чином», *dis-*: «відсутність, без», *in-*: «нестача, відсутність», *a-*: «без, позбавлений», *non-*: *не має практичного значення*, *de-*: «зменшення, видалення» тощо (Davies 2015).

Ми схильні вважати, що англійські префікси не є транспозитивними, тобто їхня функція полягає у зміні лексичного, а не граматичного значення продуктивного кореня (Дудок, 2021: 117–122). Аналіз матеріалу підтверджує наші спостереження, що, по-перше, дієслівні префікси утворюються від іменників та прикметників (*be-*, *de-*, *dis-*, *en\in-*, *inter-*, *out-*, *over-*, *re-*, *un* тощо), по-друге, прикметникові префікси утворюються від іменників, словосполучень та дієприкметників (*anti-*, *inter-*, *intra-*, *multi-*, *over-*, *poly-*, *post-*, *pre-*, *pro-*, *sub-*, *super-*, *supra-*, *un-*, *under-* тощо).

Варто зазначити, що позначення заперечення та валентності загалом типові для значної частини англійських префіксальних дієслів, адже більшість продуктивних дієслівних префіксів тяжіють до одновалентності, яку можемо розподілити на два типи: *дієслівну та прикметникову*. Порівняння характеристик засвідчує, що одновалентні продуктивні префікси складають 33% прикметникових, а 67% – дієслівних. Наведена нижче діаграма ілюструє ці кількісні показники:

Діаграма. Порівняння одновалентності у прикметникових і дієслівних префіксах:

Окрему групу префіксів англійської мови для творення, відповідно, префіксальних дієслів формують префікси на позначення заперечення (negation). На них доцільно загалом звернути увагу читача. Для визначення характеру негативних префіксів до уваги беремо два критерії: походження префікса / основи та діапазон транспозитивних значень.

Критерій, який використовується у порівнянні негативних префіксів *un-*, *dis-*, *de-*, *in-*, *a-*, *non-* та *mis-* у сучасній англійській мові, не має впливу на зазначений список префіксів. Цей критерій, на слушну думку зарубіжних дослідників, використовується для визначення продуктивності негативного префікса й визначення основних понять: *слово*, *словотвір*, *префікси* та *продуктивність* (Marchand 2017: 600).

Для комплексного аналізу дериваційного потенціалу префіксального дієслова у загальноживаній та фаховій мовах доцільно врахувати його потенції для творення стилістичних засобів. Вважаємо, що стилістичні фігури, метафора та метонімія, як чинники творення й розвитку англійських префіксальних дієслів спричиняють появу, по-перше, нових утворень, по-друге, нових смислів уже існуючих слів і термінологічних одиниць. Виявлені факти дають підстави стверджувати, що межі між різними пластами дієслівної лексики рухомі, завдяки чому вона поповнюється новими смисловими одиницями

відповідно до розвитку її галузей і потреби в найменуванні нових спеціальних понять (Бялик 2012: 27-30). Емпіричний матеріал переконливо доводить, що стилістичні тропи (метафора, метонімія, фразеологічні одиниці) – продуктивний спосіб дії когнітивних механізмів, концептуальної деривації, які сприяють утворенню нових імпліцитних смислів, загальномовних і спеціальних терміноодиниць, як от:

– *miss-place* – *to put or locate in a wrong place* – *поставити (покласти) не на те місце, говорити (робити) не до речі, e.g.: The absent-minded clerk was always misplacing files.* – *Роззублений клерк завжди клава папки не в належному місці;*

– *mis-use* – *wrong or improper use* – *неправильно вживати, зловживати; to misuse of confidence* – *зловживати довір'ям, e.g.: Whom is uses a dog would misuse a child.* – *Хто погано ставиться до собаки, той погано ставитиметься до дитини* (Miller 1995; Webster's Third New International Dictionary).

З метою підвищення інформативності спеціального тексту, його емоційно-образного вираження, вторинний смисл відрізняється від первинного не лише семним складом, а й місцем семи-мотиватора у структурі значення префіксального дієслова. Причому, як вважає відомий вітчизняний дослідник, сема-мотиватор чи узагальнена сема, що є головною ідеєю, основою метафори, у структурі первинного та вторинного значень може займати різну позицію (Зацний 1998: 430). Тут варто додати, що внаслідок семантичних трансформацій сема-мотиватор, яка є ядерною (інваріантною) у структурі первинного значення, може ставати диференційною або імпліцитною у фаховому контексті.

Зазначимо, що когнітивно-семантичний підхід до аналізу метафори, як мисленнєвого та смислотвірного механізмів у творенні префіксальних дієслів-термінів є суттєвим чинником. Такий підхід полягає в тому, що інтеграція у плані виявлення його дериваційного потенціалу семантичних трансформацій і когнітивних механізмів уможливорює розгляд метафори як універсального мовного феномена творення префіксальних дієслів, дає змогу концептуалізувати нове онтологічне явище в аналогічно сформованій системі понять (Frege 1892; Thomas Tsoi 2008).

Отже, можемо резюмувати, що запозичені дієслівні негати́вні префікси передають інваріантне значення та відповідні смисли префіксальних дієслів-термінів, а стилістичні тропи (метафори та метонімії) як дериваційний потенціал префіксальних дієслів-термінів здійснюють значний вплив на когніцію людини, доповнюючи, збагачуючи її, формуючи численність і варіативність смислів префіксальних дієслів.

Висновки

Висновки полягають у тому, що дієслівний префікс має незмінне інваріантне значення, яке реалізує функцію узагальнення й диференціації, утворюючи нові численні смисли. Дієслівні префікси є транспозитивними, що підтверджує теорію лексичного, а не граматичного значення префіксів. З'ясовано, що префіксальні дієслова германського, грецького та романського походження реалізують словотвірну продуктивність і валентність у формуванні численних смислів як на парадигматичному, так і синтагматичному рівнях. У статті акцентовано на розмежуванні інваріанта у парадигматиці мов і змінних смислів у синтагматиці мовлення. Залучення базових методичних критеріїв «значення-сми́сл» уможливорює розкриття і виявлення стабільного інваріантного значення префікса (префіксального дієслова-терміна та його диференційних смислів-сем).

Отримані результати дослідження відкривають перспективи для подальшого аналізу префіксальних дієслів у площині їх семантичного, концептуального та функціонального аспектів. Також напрямом подальших наукових пошуків може бути аналіз процесів смислопородження у площині психолінгвістики та нейролінгвістики, а також когнітивного термінознавства різних галузей гуманітарно-природничих наук.

ЛІТЕРАТУРА

Бялик В. Д. Семантична транспозиція смислу лексичних одиниць в термінологічному дискурсі. *Наукові записки: Серія «Філологічна»* (Острог). 2012. Вип. 24. С. 27–30.

Гурський С. О. Значення і смисл слова. *Іноземна філологія*. 1974. Вип. 34. С. 3–18.

Ділай І. П. Ментальний портрет англійського дієслова в антропоцентричній парадигмі пізнання: Дис. ... д.філол.н.: 10.02.04 – Германські мови. Львів, 2026. 455 с.

Дудок А. Р. Префіксальні дієслова англійської мови: Сучасні лінгвістичні парадигми. *Нова філологія. Серія: Гуманітарні науки*. 2021. №81. Том 1. С. 117–122.

Зацний Ю. А. Розвиток словникового складу сучасної англійської мови. Запоріжжя : Вид-во Запорізького держ. ун-ту, 1998. 430 с.

British National Corpus (BNC). URL: <http://corpus.byu.edu/bnc/>

Davies M. «Corpus of Contemporary American English (COCA)», Harvard Dataverse. 2015. V2<https://doi.org/10.7910/DVN/AMUDUW>

Frege G. *Über Sinn und Bedeutung*. *Zeitschrift für Philosophie und philosophische Kritik*. 1892. 100 (1). S. 25–50.

George A. Miller. *Word Net: A Lexical Database for English*. Communications of the ACM. 1995. Vol. 38.

Marchand H. *The Categories and Types of Present-Day English Word-Formation*. Wiesbaden : Otto Harrassowitz, 2017. 600 p.

Meyer Ch. F. *Introducing English linguistics*. Cambridge ; New York : Cambridge University Press, 2009. 259 p.

Thomas Tsoi. *Etymology, Morphology, Phonology, Semantics*. So many negative prefixes. 2008. URL: <http://www.linglish.net/2008/09/15/so-many-negative-prefixes>.

Webster's Third New International Dictionary of the English Language. URL: <http://www.britannica.com/ebchecked/topic638670>.

ENGLISH PREFIXED VERBS: MEANINGS AND SENSES

Anna Dudok

PhD, Associate Professor at the Department of Humanities

Lviv Polytechnic National University,

Lviv, Ukraine

e-mail: annadudok1995@ukr.net

ORCID ID: <http://orcid.org/0000-0002-6906-0672>

SUMMARY

This article is devoted to an analysis of English verbal prefixes in terms of their meanings and senses at the paradigmatic and syntagmatic levels of language. It examines the characteristics of prefixes in terms of their origin, transferability, negation and valency, as well as their semantic features (polysemy, synonymy). At the semantic level, attention is focused on semes as components of a generalised meaning, which includes primary and secondary meanings. The process of forming various meanings is carried out

using the method of semantic opposition and combinations of semes that form the stable, invariant meaning of the verbal prefix. The relevance of the article lies in the fact that the processes of semantic filling are expressed through a developed system of highly productive verbal prefixes. The main focus of the article is: firstly, on identifying the patterns of possible semantic variation in the functioning of English prefixed verbs; secondly, on the need to elucidate the mechanism of correlation between prefixed verbs and various specialised concepts across different scientific disciplines; thirdly, on the unlimited potential and necessity of using prefixed verbs in the creation of terms and term combinations within disciplinary terminology systems. It is argued that the meaning of a prefixed technical verb is structurally formed from basic semes combined with one another, which create a specific structure and introduce subjective aspects of meaning in accordance with the technical linguistic system. It is argued that in modern English there is a tendency towards a reduction in the role of Romance and an increase in the proportion of Germanic prefixed verbs.

It is concluded that the process of generating various meanings is inherent in the generalising nature of the prefixed verb, in the abstract process of thought, and accordingly ensures effective communication.

Key words: prefix, word formation, meaning, meanings, verbal prefix, component analysis, semantic opposition, invariant.

REFERENCES

- Bialyk V. D. (2012). Semantychna transpozyciia smyslu leksychnykh odynyt v terminolohichnomu dyskursi [Semantic transposition of the meaning of lexical units in terminological discourse]. *Naukovi zapysky: Seriya «Filolohichna»* [Scientific Notes: Series “Philological”]. Vol. 24, pp. 27–30 [in Ukrainian].
- British National Corpus (BNC). URL: <http://corpus.byu.edu/bnc/>
- Gurskyi S. O. (1974). Znachennia i smysl slova [The meaning and sense of the word]. *Inozemna filolohiia* [Foreign Philology]. Vol. 34. pp. 3–18. [in Ukrainian].
- Dilai I. P. (2026). Mentalnyi portret anhliiskoho diieslova v antropotsentrychnii paradyhmi piznannia [A mental portrait of the English verb within the anthropocentric paradigm of cognition]: Doctoral Thesis. 10.02.04. Lviv [in Ukrainian].
- Davies M. (2015). «Corpus of Contemporary American English (COCA)», Harvard Dataverse, V2 <https://doi.org/10.7910/DVN/AMUDUW>
- Dudok A. R. (2021) Prefiksalni diieslova anhliiskoi movy: Suchasni lnhvistychni paradyhmy [Prefixal Verbs in English: Contemporary Linguistic Paradigms]. *Nova filolohiia. Seriya: Humanitarni nauky* [New Philology]. № 81. Tom 1, pp. 117–122. [in Ukrainian].
- Frege G. (1892). Uber Sinn und Bedeutung. *Zeitschrift für Philosophie und philosophische Kritik*. 100 (1), pp. 25–50.
- Marchand H. (2017). The Categories and Types of Present-Day English Word-Formation. Wiesbaden : Otto Harrassowitz.

Meyer Ch. F. (2009). *Introducing English linguistics*. Cambridge : Cambridge University Press.

Miller G. A. (1995). *Word Net: A Lexical Database foe English*. Communications of the ACM. Vol. 38.

Thomas Tsoi (2008). *Etymology, Morphology, Phonology, Semantics. So many negative prefixes*. URL: <http://www.linglish.net/2008/09/15/so-many-negative-prefixes>.

Webster's Third New International Dictionary of the English Language. URL: <http://www.britannica.com/ebchecked/topic638670>.

Zatsnyi Yu. A. (1998). *Rozvytok slovnykovoho skladu suchasnoi anhliiskoi movy [The development of the vocabulary of modern English]*. Zaporizhzhia : ZDU [in Ukrainian].

Дата першого надходження статті до видання: 20.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 17.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026

Стаття поширюється на умовах ліцензії відкритого доступу CC BY 4.0